

GADAMER

Hans George Gadamer va néixer a Marburg l'11 de febrer del 1900. Va viure durant tot el segle XX, i va morir poc després de començar el segle XXI -tenia 102 anys !- el 13 de març del 2002. Les dades biogràfiques les podem trobar a molts llocs d'Internet, com per exemple l'article que parla d'ell a la "wikipèdia", des del que, si ho volem, podem accedir a molta bibliografia.

Aquí mateix es va dir que, per entrar en la comprensió d'una filosofia, es podia fer per diversos camins. Un d'ells era el que avui farem servir: conèixer, primer de tot, el personatge.

Per a conèixer la personalitat de Gadamer, hem trobat molt adequats dos dels textos que va proposar en Joan: l'entrevista que li van fer Antonio Gnoli i Franco Volpi el febrer de l'any 2000, quan va complir cent anys, i la conferència de Jean Grondin que portava per títol "el llegat de Gadamer", pronunciada a Granada el 10 de desembre del 2003.

En l'entrevista, ja ens sorprèn que una persona de la seva edat estigui en condicions de donar les respostes que dóna, però quan perceps la seva aguda mental i la seva afabilitat, t'adones que Gadamer, realment, va encarnar en la seva persona la capacitat de comprensió i d'elevació que proposava en els seus postulats filosòfics. Creiem que val la pena aturar-nos en algunes de les seves respostes, tal com després ho farem en alguns dels comentaris que Grondin li dedica en la conferència de Granada.

Parlant, per exemple, de la biografia que el mateix Grondin havia escrit feia poc, diu:

Se trata de un trabajo preciso y bien documentado, que merece todo mi respeto, pero está lleno de indiscreciones que hubiese preferido no ver publicadas. Sin embargo, ¡ay de mí!, yo mismo tuve la imprudencia de contárselas... [quina elegància, no?]

(...)

me gustaba particularmente la literatura: Shakespeare, los clásicos griegos y alemanes, en particular la poesía.

(...)

Y después, un libro para mí grandioso y extraordinario fue Confesiones de un impolítico, de Thomas Mann. Comencé a comprender y valorar entonces la importancia de los valores espirituales de la Kultur humanística con respecto a los materiales de la moderna Zivilisation.

(...)

Sin embargo, mi encuentro con Heidegger fue decisivo, como lo fue la sociedad-unión que se formó entre nosotros, sus discípulos,

(...)

En el verano de 1923 fui a Friburgo para escuchar sus clases [les classes de Heidegger]. Nuestros compañeros de Marburgo que habían ido regresaban encantados por la magia de sus lecciones, nos relataban una manera completa-mente nueva, abarcante, de hacer hablar a los textos de la tradición.

(...)

Y yo también me quedé impresionado. Al inicio, en 1923, cuando seguí por primera vez su seminario, tuve con él una relación estrictamente académica, de alumno a maestro.

(...)

Cuando vine a Marburgo, tuve con él, por el contrario, una relación mucho más intensa, puedo decir incluso que confidencial y familiar.

(...)

En clase, Heidegger era simplemente fenomenal: liberaba su extraordinaria imaginación filosófica y su irrefrenable capacidad para penetrar los textos. Jamás he visto un talento filosófico de tal magnitud.

(...)

Pero en el plano filosófico yo mantuve una cierta distancia con Heidegger; no hice míos todos sus puntos de vista. Gracias a mi arraigo en la tradición del anticuario y de los estudios humanísticos conservé una relación menos radical, menos salvaje, con el mundo.

(...)

Parlant de Marcusse diu:

Por su pureza que rayaba en la ingenuidad es probablemente entre los francofortenses de la vieja generación al que mayormente aprecio. No era intransigente como Adorno, sino dúctil, abierto, comprensivo. Con él se podía discutir y dialogar muy bien.

[aquí podem observar alguns dels trets que ell valorava de veritat en les persones]

Parlant de Schmitt:

si no se tiene en cuenta esto, no se puede entrar en el alma de su pensamiento

[l'interès per posar-se en el seu lloc, el seu punt de vista, per arribar a comprendre de veritat]

Si la relació mestre-deixeble entre Heidegger i Gadamer va ser profunda i fructífera, no ho fou menys la que s'establí entre Grondin i Gadamer. De la conferència de Grondin a Granada l'any 2003, voldríem destacar aquests paràgrafs:

Le veía muchísimas veces en Heidelberg o en otras ciudades, y cuando estaba un poco deprimido, le llamaba de Montreal, y él contestaba con su voz de abuelo : ¡Ga-da-mer! pronunciando muy despacio cada sílaba, quizás un recuerdo de un tiempo cuando las llamadas telefónicas estaban muy imperfectas. Después de haber hablado con él, y sabiendo que estaba muy bien, podía volver a mis cosas, mis clases, lleno de ilusión.

(...)

Ahora no es el caso. Así es la vida. Pero su desaparición ha sido una pérdida, un dolor tremendo. Es difícil explicar por qué razón después de una vida tan llena, tan lograda, tan cumplida : ¡102 años! Nos ha mimado tanto con su presencia que su ausencia deja un vacío tremendo, una desolación también.

(...)

el legado durable de Gadamer me aparece bastante claro e innegable: en nuestra civilización fundada, en una manera siempre más intensiva y exclusiva, sobre la ciencia y la tecnología, nos ha ayudado a descubrir que la verdad esencial tiene otras fuentes: el arte, la historia, las ciencias humanas, la filosofía, pero también la religión, como insistía más en su obra mas tardía (y mucho más que en Verdad y método), y últimamente el lenguaje.

(...)

El título Verdad y método señala la anterioridad fundamental de la experiencia del sentido, y del sentido articulado en lenguaje, sobre el conocimiento metódico.

(...)

Se trata de un saber distinto y más fundamental, en tanto compete al objeto del saber más que al tipo de verdad (participación en lugar de dominación) que nos lega. En consideración del objeto, no es un saber de algo distinto de nosotros : es siempre un saber de sí (Selbstwissen), al que la

phronesis (la prudència) de Aristoteles proporciona el model. Però hi ha també un altre tipus de veritat: no es tracta d'un saber de dominació com el saber que promou la tècnica, un saber de distància, sinó d'un saber de formació i de participació.

En altres paraules, el llegat de Gadamer és que nos ha donat un sentit del llegat, del llegat en nosaltres i que compartim. Aquest treball de memòria em sembla inol·lidable.

(...)

(pag. 69):

Em demano: en el títol original, “Veritat i Mètode”, “Veritat” va en majúscula? És clar que en alemany tots els substantius s'escriuen en majúscula... El que jo vull dir és si per a Gadamer hi ha “una” veritat. ¿Es podria fer una classificació entre els filòsofs atenent al criteri de si, per a ells, existeix la Veritat (una veritat) o no? Si fos així, potser el títol, que gosa parlar de “Veritat”, en temps força relativistes, ja diu molt..

(pag. 73):

L'exemple de l'art podria ser una manera gràfica d'ampliar per al lector el concepte de llenguatge. Quan parlem de llenguatge: ens referim tan sols a les paraules? Un jeroglífic és un llenguatge? Una pel·lícula sense paraules és un llenguatge?

Segons Heidegger, és un error pretendre assolir una comprensió des d'un punt de vista lliure de tota anticipació.

Aquí es podria parlar dels éssers humans criats entre animals, en estat selvatge -“Mowglis”, com si diguéssim- tema aquest que hem vist tractat en algun llibre de filosofia del llenguatge..

En general, sembla comprovat que si no ha un aprenentatge del llenguatge parlat des de una edat tendre, es va perdent la capacitat d'adquirir destresa en el raonament. Sembla ser que si la “desconnexió” dura més enllà del 15 anys, el cas és irreparable..

Per això, les mares, pares i mestres sabem molt bé que l'adquisició d'un “estrís lògic” (paraules, expressions, hàbits) des de ben petits, és fonamental de cara a l'aprenentatge del nen. I aquesta és una tasca que, evidentment, comporta donar “anticipacions”

...

Així, doncs, mentre Dilthey sembla declarar “anatema” tota expressió subjectiva, i proposa el model de les ciències exactes, Gadamer reivindica l'humanisme com a dipòsit d'un “lloc comú”, un “sentit provat”

...

Gadamer reclama la necessitat -la inevitabilitat- d'uns fonaments sobre els que es puguin edificar els conceptes. Si ens hi fixem, tampoc és del tot cert que les ciències exactes no necessitin fonaments, "anticipacions". Què són, sinó, els axiomes i els postulats?. Les Matemàtiques i la Física tenen els seus repertoris d'axiomes (veritats consolidades, evidents i que no es poden demostrar sense caure en tautologies, com per exemple els conceptes de "punt", "element", "conjunt", que no poden ser definits sense referir-los a ells mateixos). A partir dels axiomes és des d'on elaborem postulats, teoremes i tota mena de proposicions. Així, en certa manera, el fonament de tot el raciocini és feble, un teorema també és una anticipació, fruit d'altres anticipacions..

CONCLUSIÓ

Aquesta m'ha semblat Una bona síntesi de la una de les idees principals de Gadamer:

"Sostenía que la interpretación debe evitar la *arbitrariedad* y las *limitaciones* surgidas de los hábitos mentales, centrando su mirada en las cosas mismas, en los textos. Afirma que siempre que nos acercamos a un texto lo hacemos desde un proyecto, con alguna idea de lo que allí se dice. A medida que profundizamos la lectura, este proyecto va variando y se va reformulando según la lectura nos vaya confirmando o alterando nuestra precomprensión. Como este proceso puede prolongarse al infinito, nunca podemos afirmar que hemos dado la interpretación última y definitiva. Por otra parte, el texto tiene una vida independiente de su autor. Incluso luego de fallecido éste, el texto puede seguir interactuando con los lectores y las épocas. De esta interacción se genera la "historia de los efectos" ["el treball de la història" de què parla Grondin?]. El conjunto de esas interacciones puede también ayudarnos a descubrir de un modo más profundo el significado del texto. Por eso una obra puede ser mejor comprendida después de transcurrido mucho tiempo de su aparición y no tanto en el propio tiempo en que fue escrita.

Gadamer reconocía como aspecto positivo de los prejuicios el hecho de que ellos hacen posibles las interpretaciones. El iluminismo había denostado los prejuicios y se había propuesto eliminarlos definitivamente. Pero Gadamer nos hace comprender que siempre tenemos preconceptos y que la clave del trabajo honesto no está en eliminarlos sino en hacerlos explícitos y someterlos a crítica. El trabajo de interpretación se transforma entonces en el camino por el cual se van renovando y corrigiendo nuestro preconceptos."

(<http://www.luventicus.org/articulos/02A027/gadamer.html>)

Dit amb unes altres paraules:

M'ha semblat que el cor del missatge de Gadamer és el de fer-nos adonar que la única manera d'avançar cap a la comprensió i la universalitat -eivar-nos-

és la de fer-ho a partir dels nostres prejudicis (des de on, si no..?!), des d'allà on ara passem. Demana, però, l'esforç de restar oberts d'esperit i ser capaços de col·locar-nos en el lloc, el punt de vista, de l'altre per així donar entrada a l'acceptació del què intenta comunicar.

(exemple pel·lícula Pixar, repartiment...: quin gran nombre de persones fent un treball de grup, cada un amb la seva feina concreta, dialogant i col·laborant entre ells per donar una obra esplèndida, aconseguida !)

De fet, aquesta manera d'actuar recorda la actitud que demana Jesús en el sermó de la muntanya: a qui et demana el mantell, dóna-li també la túnica.

El prejudici ferreny de l'altre m'està dient que possiblement allí hi ha quelcom. Si jo no cedeixo gens, en res, potser vol dir que alguna cosa no rutlla..

Gadamer -ho hem llegit en diferents llocs- era considerat persona tolerant i dialogant. Estava acostumat a l'exercici de posar-se en la pell de l'altre. Amb això no feia res més que "interioritzar", "incorporar", "encarnar", la hermenèutica que predicava. En la lectura o la valoració dels seus contemporanis, per exemple, ens adonem fins a quin punt tenia el costum d'incorporar -comprendre !- el seu pensament i fer realitat la "universalització" i "elevació" de què parlava.

Si més no, aquest seu estil afable i dialogant, va ser prou saludable com per donar-li 103 anys de vida...